

1945, 1. duben. Košice. — Článek košické „Pravdy“ s textem provolání Slovanského katolíckého výboru¹ ke katolíckému obyvateľstvu, aby podporovalo činnosť národných výborů a upevňovalo jednotu národa.

Všetci do jednotného šiku!

Náboženská sloboda je rešpektovaná — Slovenskí katolícki kňazi vyvracajú lži bratislavskej propagandy o ČA — Z manifestu Slovanského katolíckeho výboru.

Slovanský katolícky výbor, ktorý založili demokratickí slovenskí katolícki kňazi-bojovníci proti nacizmu počas nemeckej okupácie, vydal v týchto dňoch manifest k slovenským katolíckom, z ktorého vyberáme:

Bratia a sestry! Stojíme na prahu dejinných udalostí. Očakávame príchod prezidenta Československej republiky, Dr. Eduarda Beneša a čs. vlády na oslobodené územie našej Republiky. Je priamo symbolický ich návrat do vlasti cez Sovietsky sväz.

Sú to mocné armády nášho veľkého spojenca SSSR, ktoré očisťujú našu vlasť od nemeckých fašistických votrelcov.

Hrdinná Červená armáda pod vedením geniálneho vodcu maršála J. V. Stalina dodáva nemeckému fašizmu smrteľné rany: nacistická obluda už dokonáva pod jej mocnými údermi. Dejiny majú svoju železnú logiku a neúprosnú spravodlivosť. Nevinné, mnohé krvavé obeť volajú po spravodlivom treste. Večnými pomníkmi fašistického barbarstva sú známe fabriky smrti v Osvienčime, Lubline, Birkenau, Dachau, Buchenwalde atď. Medzi obetami fašistického teroru nachádzame mená mnohých biskupov, kňazov, roľníkov, robotníkov a ľudí zo všetkých vrstiev a povolání, zo všetkých národov, najviac však Slovanov.

Bratia a sestry! Tisovsko-machovský režim chcel si katolícku vrstvu zapriahnuť do služieb fašistického Nemecka, ale tieto prezrely tento falošný zámer a otvorene sa prihlasujú do tábora ľudovej demokracie a berú aktívnu účasť na boji za porážku Nemecka. V tejto historickej

¹ Slovanský katolícky výbor vytvorila skupina protifašistických kňazí v minoritském kláštore ve Spišském Stvrtku. (Viz též Pravda, 22. 2. 1945, „Slovenští katolíci s Červenou armádou“ a 22. 3. 1945 „Aké ciele sleduje Slovanský katolícky výbor?“) Za Slovanského národného povstání spolupracoval s partyzány a vyzýval obyvateľstvo k jejich podpoře. 10. 4. 1945 měli představitelé Slovanského katolíckého výboru dr. Jos. Fiala-Udavský a Vincenc Šimkovič-Petrovský rozmluvu s Kl. Gottwaldem, o níž byl pořízen následující zápis:

Pánové se představili jako zástupci Slovanského katolíckého výboru, který se na Slovensku utvořil z protifašistických a protiněmeckých kňazí. Mluvíci prohlásil, že přišli pozdravit Kl. Gottwalda jako vůdce dělníků, kterého znají ještě z Prahy. Uvědomují si, co znamená pro dělníky a co vykonal. Na Slovensku čelili a chtějí i nadále čelit propagandě, vedené proti RA a proti Sovětskému svazu. V sociální politice zaujímají stanovisko shodné s našim sociálním programem.

Na otázku, jak vypadá organizace a perspektiva tohoto výboru, odpověděli, že je to dosud volné sdružení, které mělo v ilegality 10 členů představenstva. Výběr byl přísný, členy nemohli být ti, kdož byli v Hlinkově straně. Do svého sdružení přijímají jen ty, kdo mají čistý štít. Jakmile to komunikace dovolí, bude svolán sjezd hnutí. Jeho členy jsou osoby duchovní i laické. Toto sdružení chce provádět zejména mezi katolíckým obyvateľstvom propagandu ve smyslu sblíživání mezi slovenskými národy a přátelství k Sov. svazu a vésti protipropagandu proti činnosti reakční. Aby mohli lépe pracovat, rádi by si zajeli do Sov. svazu a požádali Kl. Gottwalda o podporu v tomto směru.

Min. Gottwald odpověděl, že zájezd do Svazu pravděpodobně bude možný až po skončení války a že tento projekt posuzuje příznivě. Akce, které podnikají (sbírky pro armádu, o nichž četl v novinách a propagační činnost), jsou chvályhodné a program, který si vytyčili, lze splnit s pomocí katolíckých činitelů. Úkolem tohoto hnutí má být také čelit tomu, aby některá strana chtěla využívat náboženství pro své politické cíle a chtěla se vydávat za ochránce katolíctva a církve. Sdružení může splnit velký úkol, získat katolícku vrstvu pro skutečné národní zájmy. Na konec požádal, aby své intence pracovní a organizační vylíčili v písemném memorandu a jemu předložili. Zároveň upozornil oba pány, že mohou již nyní navázat styk se Slovanským výborem v Moskvě.

Pánové přislíbili, že memorandum v nejbližších dnech odevzdají. (AÚV KSČ Praha.)

Po květnu 1945 není o Slovanském katolíckém výboru dalších zpráv. Šéf spišské diecéze, fašistický kolaborant biskup Vojtaššák zřejmě zasáhl a znemožnil další aktivní spolupráci pokrokových kňazí s lidově demokratickými orgány.

chvíli obraciame sa na vás všetkých s výzvou, plňte svedomite všetky nariadenia Slovenskej národnej rady, aby boli čím prv odstránené všetky škody a nedostatky, zapríčinené nám ustupujúcim nepriateľom. Podporujte budovateľskú prácu národných výborov, ktoré sú orgánmi verejnej správy. Nezabúdajte na to, že na území našom zúri ešte vojna. Odstráňte preto všetky rozpory a nesváry a hľadajte len to, čo vás spojí.

Somknite sa v pevný a jednotný šík Národného frontu ku spoločnej práci za spoločné dobro všetkých. Vzájomne si pomáhajte, nažívajte v svornosti a v náboženskej snášanlivosti.

Radi konštatujeme, že na oslobodenom území je plne rešpektovaná náboženská sloboda. Nikomu sa nedeje ani sebamenšia krivda pre svoje náboženské presvedčenie. Červená armáda za svojho rýchleho postupu zachránila mnohé chrámy a cirkevno-umelecké pamiatky pred úplným zničením. Odkazujeme to vlastne vám, ktorí ste ešte na Nemcami obsadenom území, pretože nacistická propaganda chce vám nahovoriť, že Červená armáda prichádza k nám prenasledovať cirkev a jej kňazov. Buďte nápomocní všetci, bez výnimky, aby sme čím skôr mohli užívať ovocie našej vytúženej slobody.

Slovanský katolícky výbor prikročil k organizovaniu zbierky v prospech ranených vojakov Červenej armády a československých jednotiek, aby prejavil vďačnosť zázemia frontu.

Nemecko-fašistická hrôzovláda bude už čoskoro zlikvidovaná. Nech je našou svätou povinnosťou urýchliť jej neslávny pád.

Nech žije naša republika, jej prezident Dr. Eduard Beneš, naša vláda a naše hrdinné vojsko!

Nech žije Slovenská národná rada!

Nech žije slávna Červená armáda a jej najvyšší veliteľ maršal J. V. Stalin!

Nech žije spojenectvo československo-sovietske!

Nech žije večné bratstvo všetkých slovanských národov!

Za predsedníctvo slovanského katolíckeho výboru:

Jozef Fiala-Udavský, v. r., Vincent Šimkovič-Petrovský, v. r., Ján Kubičár, v. r., Dominik Novotný, v. r., Ján Silai, v. r., Alojz Kalafut, v. r., Štefan Luscoň, v. r.

Pravda, 1. 4. 1945, čís. 33. — Téz V. Prečan, Slovenský katolicizmus pred februárom 1948, Bratislava 1961, s. 230–232.

[203]

1945, 2. duben. Košice.¹ — Ústavní dekret presidenta republiky o nové organizaci vlády a ministerstev v době přechodné.²

Par. 1.

Předseda vlády a pět jeho náměstků tvoří předsednictvo vlády. Náměstky předsedy vlády jmenuje a propouští president republiky.

Par. 2.

V čele státní správy jsou tato ministerstva:

ministerstvo zahraničních věcí,

ministerstvo národní obrany,

¹ Dekret byl podepsán ve vlaku na cestě z SSSR na Slovensko a publikován v Košicích.

² Ústavní dekret č. 1 z roku 1945 o organizaci nové vlády byl v podstatě realizací usnesení zástupců Národní fronty na jednáních v Moskvě o struktuře nové vlády (viz dokument čís. 137). Skutečnost, že buržoasní představitelé odboje si z emigrace nemohli přivést mimo presidenta žádného ústavního činitele, velmi příznivě ovlivnila další vývoj v republice.

Československé státní zřízení v Londýně bylo reprezentováno presidentem, vládou a Státní radou. Státní rada, poradní sbor presidenta republiky a kontrolní orgán v rámci prozatímního státního zřízení ČSR (dekret pres. rep. z 21. července 1940), byla zrušena podle dekretu presidenta republiky z 11. října 1944 v den, kdy se ustavila vláda na území republiky. Tímto dnem také zanikly mandáty členů Státní rady. Prakticky skon-